

Epi-Demos

Anders Fogh Jensen

Ph.d. og filosof

9.9.2013

Epidemi, krig og social styring

Krig og epidemi har spillet sammen på flere planer gennem historien. På ét plan har krigene været en væsentlig *årsag* til epidemiernes udbredelse, fordi de lod mennesker, der bar smitten med sig, transportere over lange afstande. Det var f.eks. tilfældet med transporten af spedalskheden fra Sydøstasien til Europa i Middel-alderen. Senere blev handlen et problem, og i dag er handel og turisme de væsentligste anknætningspunkter for bekymring. På et andet plan er der epidemiernes *tilstedeværelse* i krige, som en forstyrrende afgørende faktor, som f.eks. de gule febers floreren under den amerikanske borgerkrig, koleraen under Krimkrigen i 1854-56 og kopper under den tysk-franske krig i 1870. Sidstnævnte gav tilmed en omfattende viden om betydningen af genvaccinering. Formentlig bragte Columbus og hans besætning syfilis med tilbage fra Amerika. Til gengæld bragte spanierne kopper med til Amerika, og kopper spillede en afgørende rolle i kolonialiseringen, fordi sydamerikanerne ikke i samme omfang var resistente over for kopper som europæerne. Da spanierne slog aztekerne i 1520, var det mens en koppeart spredte sig, som spanierne var resistente overfor; den var uintenderet bragt med af en sort slave fra Afrika på de spanske skibe. Siden fik epidemiudbrud i 1527, 1528 og 1555 i Brasilien og i 1588 i hele Sydamerika samme betydning. Mens europæerne koloniserede Sydamerika i det 16.-18. århundrede, godt hjulpet af epidemierne, så holdt epidemierne europæerne udefra at gennemkolonisere Afrika.

Strategisk epidemispredning

På et tredje plan er der den bevidste, *strategiske* anvendelse af epidemier i krigen; det der i dag kaldes biologisk krigsførelse. I en vis forstand handler det om at vende bekæmpelsesstrategierne på hovedet: At sørge for at der foregår taktilitet,

at undgå at visse har tilegnet immunitet og at sprede bakterier i stedet for at bekæmpe. Man lader f.eks. besmittede blande sig med lokal-befolkningen. Forskellige børnelege over varianten 'stik' mimer, denne dynamik af bevidste forsøg på at udbrede en epidemi ved at 'stikke' hinanden. Det fortælles, at napolitanerne under den franske invasion af Napoli, d. 21. februar 1495, skulle have sendt smukke kvinder med syfilis ud i gaderne, som franskmændene derefter forgreb sig på. Franskmændene kaldte herefter sygdommen 'den napolitanske syge'. Senere kom den til at hedde 'den spanske syge' – mens den i Napoli kom til at hedde 'den franske syge'. Ligesom veje altid fører et sted hen – og der derfor ikke findes nogen Koldingvej i Kolding, men nok en Vejlevej, ligesom Vejle har sin Koldingvej – så kommer epidemierne aldrig fra én selv, men fra de andre. Syfilis spillede også rollen som våben i et berømt tilfælde af *social krigsførelse*: Da den franske konge François I i midten af det 16. århundrede tog modellen fra Leonardo da Vincis maleri *La belle ferromiere* til sin elskerinde, hævnedes hendes mand sig på kongen. Han gik på bordel og lod sig smitte med syfilis, besmittede derefter sin kone, der så smittede kongen.

Epidemien kan også inddrages i en semiologisk strategi: Under Den Amerikanske Borgerkrig forsøgte civilbefolkningen at vende spedalskheds-bekæmpelsesstrategien om ved at proklamere, at de havde gul feber for at holde sydstatsbefolkningen væk fra området. Den snedige strategi overgås dog langt i antal af en mere direkte biologisk krigsførelse, hvor man med fysisk indtrængen nedbryder segregering eller parcellering og påfører andre smitte. Det første eksempel er som nævnt tatarernes katapultering af egne pestofre over bymuren til Kaffa i 1346, hvilket bevirkede at genoveserne flygtede ud af byen. For at en sygdom er anvendelig som epidemi som led i biologisk krigsførelse, må betingelserne for dens spredning være til stede. Gul feber er f.eks. ikke særlig egnet i store dele af verden, fordi den kræver en tæt tilstedeværelse af *Aedes Aegypti*-myggen. Kopper er derimod blandt de mest egnede bakterier, fordi de kan sætte sig i stof og andre ting og overleve i op til en måned. Kopper anvendtes første gang bevidst i krigssammenhæng, da New Scotlands guvernør gav sin oberst besked om at sprede kopper blandt indianer-stammer. I 1775 anvendte englænderne inokulation af civile, der skulle sprede kopper blandt amerikanerne i slaget om Quebec, og det lykkedes at få smittet 5.500 ud af 10.000 amerikanske soldater. Under Anden Verdenskrig forsøgte amerikanerne og englænderne sammen at sprede kopper, men nåede problemer med vaccination af egne trupper.

sammen at sprede kopper, men pga. problemer med vaccination af egne tropper afblæste man planen. Derimod lykkedes det japanerne at sprede kopper i Kina som en del af krigsførelsen.

I 1972 underskrev USA og Sovjetunionen en aftale om ikke-udbredelse af biologiske våben. Russerne fortsatte imidlertid udviklingen af interkontinentalmissilerne SS-11, SS-13 og SS-17 med kopper. I dag, hvor kopper er udryddet, gemmes bakterien to steder, i Atlanta og i Novosibirsk, med henblik på at udgøre et materiale til bekæmpelse af eventuelle fremtidige epidemier. Netop centret til bekæmpelse af kopper i Novosibirsk viste sig under en inspektion i 1990 at være igang med at udvikle en kombination af kopper og ebola, der kun kan have været tiltænkt biologisk krigsførelse, hvilket også blev afsløret, da den ansvarlige vært ved inspektionen, Kanatzhan Alibekov, hoppede over til amerikanerne to år senere.

På samme måde som vaccinearbejdet arbejder med blandinger, så røres tingene også sammen i våbenlaboratorierne for at få en virus, der både spreder sig let, kan overleve længe og er meget letal. Kopper er meget stabile og overlevelsedygtige, men nedfælder ikke så stor en frekvens af dem, de rammer; det gør den noget mindre persistente ebolavirus derimod 48. Derfor er en kombination af kopper og ebola særligt egnet til krigsbrug.

Overfor en taktilitetsstrategi kan en mere defensiv immunitets-strategi tages i anvendelse, der blot nøjes med at udbrede immunitet blandt egne tropper. Det var f.eks. tilfældet, da pestvaccinerede amerikanske soldater drog ind i Vietnamkrigen og fik lettere spil, fordi pesten spredte sig i civilbefolkningerne.

I vores dages projektsamfund ser vi også biologisk krigsførelse, der ikke udgår fra en institutionel plan, men fremstår som partikulære projekter: Terrorprojekter. De moderne landes sikkerhedspolitik retter sig mod at forbedre befolkningernes sikkerhed, så de kan leve længere og mere trygt. Sikkerheds-politikken har ikke som de gamle fyrstedømmer blot forsvaret af territoriet og bevarelsen af tronen som sit mål, men foregribelsen af farer og optimeringen af biomassen. Sikkerhedspolitikken retter sig mod sandsynligheder og normal-fordelingskurver, alt imens den lover sikkerhed for at skabe tryghed⁵⁰. Når terroren sætter ind mod sikkerhedspolitikken, sætter den ikke i første omgang ind mod normalfordelingen, men mod sikkerheds-løfterne. Sikkerhedssystemet er ikke så svært, hvor det lover

men mod sikkerhedsfølelserne. Sikkerhedssystemet er ikke så svagt, hvor det lover sandsynlighed og statistiske forbedringer. Det er langt svagere, hvor det lover sikkerhed. Logisk betragtet er universelle domme som 'alle er' og 'ingen er' lettere at fælde end 'nogle er' og 'ikke alle er'. Terroraktioner kan ved enkeltstående aktioner vise, at sikkerhedsfølelsen er falsk. Det har f.eks. været forsøgt med spredning af den smitsomme anthrax-bakterie (miltbrand) i USA i efteråret 2001.

Terrorhandlingen sætter primært ind som projekter mod trygheds- og sikkerhedsfølelser. Først i det omfang det lykkes at få handlingen til at udvikle sig som epidemi, vil det kunne ses på sundhedsstatistikkerne. Terror er et indslag, der skal øve pression ved at punktere sikkerhedsfølelsen snarere end egentlig at udtynde befolkningen. Men det er klart, at forestillingerne om disse udtyndinger spiller en rolle for terrorens alvor.

Epidemi og social styring: Formatering af det sociale

I kapitel 1 afgrænsede jeg denne bogs område til kun at gælde epidemier, der er fysisk, kemisk og biologisk smitsomme sygdomme, og som udvikler sig eksplosivt. Den glidning, der er sket i epidemibegrebet, hen imod at betragte alle hurtigt voksende sygdomme og infektioner som epidemier er en del af en større formatering af det sociale legeme til noget, der kan lide af epidemier. Denne glidning muliggør, at epidemibekæmpelsesstrategierne kan legitimeres og anvendes på problemer, der i nærværende bogs bestemmelse ikke er epidemier.

I første omgang betyder glidningen, at sociale mønstre slipper ind idet medicinske univers. Livsstilssygdomme som hjerte-kar-sygdomme forårsaget af rygning eller fedme forårsaget af spisevaner bliver epidemier – og videre bliver diabetes forårsaget af fedme, en epidemi hvis smitteårsag er livsstilen. Herfra sker der en glidning inden for politikken, der ikke længere er bundet til det medicinske: Kriminel adfærd, narkotikamisbrug, ludomani, seksuelle præferencer eller religion kan indgå i en epidemiologisk kontekst. Dette begynder som en metaforisering, men efterhånden som metaforens suggestive værdi aftager, grundet almindelig tilvænning, kan bekæmpelses-strategier køres ind som det mest selvfølgelige. Ved konceptuelt at formatere det kulturelle rum til et epidemiologisk rum bliver det muligt at hente hjemmel til anvendelse af bekæmpelsesstrategier, der ellers ville synes fremmede. Pointen er, at der foregår et konceptuelt arbejde, hvor mere og

mere begribes som epidemier, der legitimerer styre- og kontrolformer, visiteringer og karantæner, der ellers ville blive kaldt forældede, middelalderlige eller umenneskelige. Via det konceptuelle arbejde kan indgribende fremstød og overvågning fremstå som fornuft i sikkerhedens navn. Det gør sig for eksempel gældende ved terrorbekæmpelse eller bekæmpelse af narkotika-bander, at det, at de fremstår som virus i det sociale, betyder, at de opfattes som noget, der kan vokse eksponentielt og dermed har epidemikarakter. Derfor fremstår politikere og politi både kløgtige og omsorgsfulde, når de hævder, at en hårdtslående indsats nu er både kraftbesparende og livreddende frem for en langsigtet indsats.

Formateringen af socialpolitikken til epidemibekæmpelse lægger epidemiens historie ud i socialpolitikken. På den ene side må de sociale epidemier bekæmpes på ægte projektsamfundsagtig vis, dvs. som indre motivering og manglende positiv selektion. Det vil sige, at faren bekæmpes ved at den farlige *ikke vælges til*, f.eks. at den fede eller den der har afsonet en straf ikke positivt kan koble sig på f.eks. jobmarkedet, fordi de har henholdsvis kroppen og straffeattesten som et bevis på deres farlighed. På den anden side muliggør social-epidemiologien ældre parcellerings- og kontrol-modellers reterritorialiseringer, som f.eks. med sund fornuft at indføre karantæne-ordninger, krigsfangenskaber eller at udvide kontrollen med yderligere overvågning på offentlige steder.

Samtidig skrider krigsbegrebet. Hvor krigen førhen var en undtagelses-tilstand, som man gik i for at genetablere en normal retstilstand, der søges undtagelsestilstanden nu i stigende grad indført i retstilstanden. Dette sker blandt andet igennem en konceptuel glidning analogt med epidemibegrebets glidning. Der bliver i højere grad erklæret krig mod noget, der tidligere var politiets problemer. Herved opstår behovet for politi-mæssige indsatsstyrker af militærmæssig kaliber. Samtidig bliver krigsområdernes civilbefolkninger udsat for mental, fysisk og infrastrukturel genopbygning, der indbefatter en overvågning, der mere ligner ordensmagtens. Med andre ord, samtidig med at politiet bliver til krigspoliti, fordi retstilstanden har sine undtagelsestilstande, bliver selve krigen, undtagelsestilstanden, til en bearbejdelse af det civile.

Det er muligt, at undtagelsestilstandserklæringer fungerer som uophørlige tilside-sættelser af grundlæggende rettigheder og derved indfører krigslignende tilstande i politikken, men det er ikke usandsynligt, at formateringen af de sociale

problemer til epidemier har en langt større effekt i retning af en omkonfigurering af sikkerheds- og sundhedspolitikken. For det første, fordi epidemiforebyggelsen ikke behøver at demonstrere noget synligt; mistanken blev anlagt som det parasyn, der skulle udvide epidemibekæmpelsen profylaktisk og antiseptisk. Det kunne være, at der ville komme bakterier, derfor beskytter vi os og sprøjter mod det. For det andet, fordi epidemien er i stand til at vække skræk på individniveau; den rammer ikke generelt som krigen, den rammer et samfund ved at udvælge individer blindt. Som sådan ligner epidemien i højere grad terroren end krigen.

Krig, epidemi og styring af det sociale føjer sig sammen. Forholdet socialitet-epidemi bliver til en styringsmæssig trekant, idet det nærtliggende begreb om krig næsten uundgåeligt suges ind. Den antiseptiske strategi er jo allerede en krig, der bekæmper det levende skidt, for at det gode levende kan få lov at leve. Den social-epidemiske adfærd er derimod at sammenligne med en biologisk krigsførelse, der anvender sociale mønstre i en viral strategi til underminering af den herskende orden. Ligesom mode, f.eks. flip og punk, kan det sprede sig. Konceptualiseringen af det sociale som et epidemiologisk anliggende forbereder på den måde en sammensmeltning af politi og hær i 'indsatsstyrken'. Og den legitimerer krigsførelse som et profylaktisk ærinde. Den nye type hær er den generaliserede husmoder i det hjem, som den globale verden er blevet. Her skal antiseptisk profylakse og opdragelse sikre mod, at sociale epidemier spredes. Det kan man ikke længere gøre alene med nedkæmpende midler, man er nødt til at indrette sig på, at befolkningen lever og agerer. Den 'sociale epidemibekæmpelse' må blande sig med livet; den kan ikke nøjes med at opdele og inddele, fordi fjenden, kimen til problemer og den uoptimale livsførelse er overalt i den normale livsførelse.

En stemning af pest

Pesten er blevet til prototypen på en epidemi. Undertiden kan pest ligefrem bruges metonymisk for en epidemi – som for eksempel om den influenza, der fik mediernes opmærksomhed i 2008-9 og fik navnet svinepest, eller da aids i 1980'erne blev kaldt en bøssepest. Pesten er også anledning til og ramme for en række romaner fra Giovanni Boccacios *Decameron* (1353) til Albert Camus' *Pesten* (1947). Og hvis pesten har været metonymi for en epidemisk tilstand, så har epidemien i litteraturen været en metafor for beskrivelse af noget, der har bredt sig mellem mennesker, en undtagelsestilstand eller en ukontrollerbar trussel. Således er det f.eks. tilfældet i Camus' *Pesten*, der beskriver pestens

udbrud i den algerske by Oran i 1940'erne. Byen spærres af, og romanen beskriver, hvorledes forskellige relationer og begivenheder opstår under dette *pres*. Nogle mødes i kampen mod pesten, andre forsøger at smugle sig ud af byen, mens andre igen benytter det som en chance for at etablere deres position i byen og som en religiøs anledning. *Pesten* er ofte blevet læst som en allegori over nazismens indtog i Frankrig. Men som alle gode romaner lader den sig ikke reducere til sit allegoriske indhold. Den beskriver, hvordan pesten gør noget, pesten betyder noget, pesten ændrer noget.

I denne bog har jeg ikke beskrevet de menneskelige oplevelser under epidemierne, sådan som romanernes skildringer gør det. Jeg har grebet emnet strukturelt an, dvs. jeg har fokuseret på de strategier og sociale teknologier, der har været sat i spil. Det betyder imidlertid ikke, at den menneskelige bevidsthed har været irrelevant for strategierne. For nogle strategier gælder det, at de lader sig anvende på levende væsener uden deres forståelse af, hvad der foregår – som når man f.eks. sætter dyr i karantæne. Men for de fleste gælder, at de indbefatter individernes bevidste handlinger, deres forståelse af ansvar og skyld – og for enkelte strategier, at de end-dog er valgfrie. Der er med andre ord knyttet oplevelser og erfaringer til at leve under en epidemi, oplevelser som ikke bare skyldes sygdommen og truslen, men også styringsstrategierne. Og disse styringsstrategier har kunnet eller har skullet bruge disse oplevelser af alvor, frygt, skyld, godhed, eller hvad det nu måtte være, til noget. Den sociale imagination og de sociale teknologier griber ind i hinanden.

Erfaringerne med at epidemierne faktisk smittede ved nærkontakt, har i århundreder gjort den antitaktile strategi til den mest fremherskende. Den begyndte som en binær eksklusion og blev med pestbyen til en inklusionsteknologi. Distancen mindskedes til gengæld for en strammere og mere nøjagtig kodificering af den tilladte adfærd, hvormed det lod sig gøre at omgås sygdommen i byen, samtidig med at smitte-udbredelsen forhindredes. Karantænen, der er en profylaktisk variant af anti-taktiliteten, flyttedes med pestbekæmpelsen i det 17. århundrede ind i byen, hvor den fungerede i kraft af rumlig fininddeling, parcellering og overvågning. Det er herfra, at pesten kunne være model for fremtidige kontrolsamfund. Samtidig med at Camus skrev *Pesten*, skrev George Orwell sin *Nineteen Eighty-Four* (1949), der beskriver oplevelsen af at leve i et sådant overvågnings- og kontrolsamfund, som pest-

oplevelsen af at leve i et sådant overvagnings- og kontrolsamfund, som pestbekæmpelsen har været model for. Det er på en gang en drøm om det gennemkontrollerede, gennemanalyserede og gennemdisciplinerede og et mareridt at leve i.

Hvor man med pestbekæmpelsen fikserede, da måtte man i det 19. århundredes større byer og med koleraepidemien overgive sig til at styre cirkulationer. Også spedalskheds- og pestbekæmpelsen havde med cirkulationer at gøre, men idet vandet kom i spil, kunne man ikke bare fikse det cirkulerende, men måtte styre dets flow. Styringen af flow hænger også sammen med en anden måde at tænke bekæmpelse på. Man begynder så at sige at tænke mere pragmatisk og mindre idealistisk. Når nu der faktisk cirkuleres og leves i byerne – hvordan da styre disse cirkulationer. Det er en måde at tænke sikkerhed på, der vokser frem i det 19. århundrede, som i højere grad tænker i det bedste resultat end i den direkte vej til renselse og perfektion. Man tænker i immunitetsstrategier, sygdomsliv og miljøpåvirkning, og ikke udelukkende i rum. Således er den 'i-skakholdende' sanatorietilværelse en sikkerhedsbringende foranstaltning på mikroplan. Den lader sig generalisere til alle borgere som en politik for et sundt liv, som frisk luft, sunde levevaner og økologi.

Vi må her skelne mellem to former for profylakse. En form for profylakse er den disciplinære profylakse, der undgår ulykken ved gennem en regel at foreskrive, hvorledes man bør gøre. Den profylakse ændres gradvist til en sandsynligheds-påvirkning – på samme måde som liberal politik indfører afgifter som brugerbetaling eller bøder og tilskud for at påvirke adfærden i en given retning. Man giver tilskud, og man giver råd. Man sætter kræfterne ind på at udbedre, påvirke og reparere det faktiske. Det betyder ikke, at profylaksen ikke har sin plads. Profylaksen sættes blot i funktion på en mindre lovende, mere sløret og – måske – mere effektiv måde, som en formning af det, hvor ud af sygdommen ellers ville kunne vokse. Som sådan begyndte koppevaccinen inden for en sikkerhedstænkning, men den slog først rigtigt fanen i jorden, da den anvendte binær segregering og disciplinens rumlige opdelinger. De strategier, jeg her har uddifferentieret, blander sig ofte i faktiske strategier

Overgangen til en mere pragmatisk og påvirkende tænkning af sikkerhed og bekæmpelse mildner måske nok billedet af en overvågende *Big Brother*, men i

praksis har strategiernes omkonfigurering næppe været oplevet sådan. For det første, fordi epidemiernes alvor og trussel – deres pres – stadig har været gældende – ligene har været synlige og frygten gennemtrængende. For det andet, fordi de strategier, der ikke alene installerer regler for en ydre adfærd, indbygger noget andet, nemlig billeder af, hvad den gode borger, den sunde krop, det fornuftige væsen, den raske sjæl, den omsørgende moder, den beskyttende fader m.v. *bør gøre*. På den måde kan pestens stemning bevares, selv om overvågningen ophæves. Hvis en sund levevis kan forhindre tuberkulose, så gør bevidstheden om den sunde levevis' sandsynlige profylaktiske effekt tuberkulosen præsent, endnu inden den er tilstede. Sundhed bliver til som en imaginær størrelse, der er retningsangivende for livsformerne, længe inden man mærker noget fysisk.

Denne stemning flyder med epidemibegrebets ud-flyden ud i livets kapillærer. Vi har i sidste kapitel set, hvorledes bekæmpelsesstrategierne kan vendes om til våben. Men noget andet er, at de også kan anvendes til det helt almindelige. Hvorledes kan de det? Jo, derved, at det helt almindelige gøres enten farligt eller bare ikke godt nok. Epidemibekæmpelsen anvendes jo netop til at afbøde risici og inspirerer til at forbedre det, der ikke er godt nok. Et udbredt sundheds- og forbedringsfokus kan gøre pestkontrollen af såvel individet som populationen rationel. Og jo mere denne kontrol udliciteres til individet, jo mere bliver man sin egen pestbys intendantur-myndighed. Det er ved overgangen fra bekæmpelse til risiko og forbedring i hverdagen, at der opstår en stemning af pest.

Det begyndte med befolkningerne. Indtil det 17. århundrede havde fyrsterne og kongerne mestendels koncentreret sig om territorieforsvar og om at have et stærkt forsvar. I løbet af det 17. og 18. århundrede udvidede centralmagten sit fokus fra et forsvar af territoriet til også at bekymre sig om at forbedre befolkningernes leve-standard. Man oprettede et korps til optælling og forbedring af levestandarden – et såkaldt politi. Dette var en forgænger for velfærdsstaten.

Som nævnt i kapitel 2 har man længe før tænkt, at man kunne forbedre byen ved at rense ud i den. I det 20. århundrede fik man også den idé at forbedre hele biomassen ved at rense ud i den. Det har været hævdet, at Gulag og koncentrationslejre i første halvdel af det 20. århundrede var tænkt ud fra en optimeringsstrategi, en optimering af populationen, hvor man optimerer ved at

slå det dårlige ihjel, og at denne optimeringsstrategi ikke var i modstrid med den rationalitet, hvormed man har opbygget en velfærdsstat. Tværtimod, hævdes det, har det været den samme optimeringsrationalitet, der har stået bag udryddelseslejre og velfærdsstat, blot havde udryddelseslejren kombineret befolkningsoptimeringen med den binære selektion, som vi kender fra strategierne til bekæmpelse af spedalskheden.

Som nævnt førte mikrobiologiens fremskridt mod slutningen af det 19. århundrede til den indsigt, at det syge var levende, hvormed den mere eller mindre indirekte foreslog en sygdomsbekæmpelse, der optimerede én form for liv ved at slå en anden form for liv ihjel. Som sådan indvarslede den antiseptiske strategi en model til social rensning og udrensning, der op igennem det 20. århundrede udfoldede sig på både mikro- og makroplan. Man kunne forbedre befolkningen igennem udrensning og man kunne sikre mere liv i hjemmene ved at slå bakterier ihjel. Det var naturligvis frivilligt, om man ville anvende bakteriedræbende midler, omend centralmagten opdragede og påvirkede for at sætte sikkerheden igennem. Med moralisering og æstetisering af først den antiseptiske strategi (renlighed, duft af rengøringsmidler) og senere den antitaktile strategi (handsken, kondomet) blev disse strategier gjort til valg, som den enkelte kunne påføre sig for at træde mere indbydende frem. I sidste tredje-del af det 20. århundrede blev vi ikke bare vidne til, at epidemibegrebet udvidedes til at gælde en lang række sygdomme og til endda at dække uacceptabel eller uhensigtsmæssig adfærd i al almindelighed. Vi blev også vidne til, at bekæmpelsen af sygdomme og epidemier i nogen grad blev udliciteret til individerne, der nu selv måtte vælge deres strategier – f.eks. vacciner og præventions-former. Hermed blev centralmagts opgave omgjort til en tilbydende, rådgivende, vejledende og faciliterende instans, mens individerne selv måtte vurdere deres sikkerhedsniveau i en larm af oplysninger om risici. De måtte tage et valg og et ansvar for deres sundhed i en blanding af neoliberal styringsteknologi, forsikringsvæsen, informationslarm og allesteds-nærværende risici. Som sådan ser vi ofte en blanding af centralmagts overvågning (eventuelt blandet med markedets tilbud) og det frie oplyste valg.

I den vestlige verden er der i dag ingen pest. Men i det omfang, vi i *den vestlige verden* i dag kan siges at befinde os i en stemning af pest, skyldes det ikke så meget de aktuelle epidemier, som det skyldes den generaliserede og

meget de aktuelle epidemier, som det skyldes den generaliserede og allestedsnærværende oplevelse af fare og risiko. Omfanget af en stemning af pest skyldes de styringstiltag, vi underlægger os i forbedringens og forsikringens navn, som mimer en epidemisk tilstand. En strøm af informationer og idealbilleder minder os hver dag om, at vores egen intendanturmyndighed bør stramme lidt op. Samtidig gøres det almindelige farligt. Og det farlige gøres beregneligt, dvs. det bliver til risiko. Derved bliver det almindelige risikabelt. Også det, der skulle give liv, er risikabelt. Vi kan nu se, at risikogørelsen af mad, sex, berøring, livsformer, miljøer og alt det, der hører med til at leve, ikke bare er del af en gradvis fremvokset forbedringsrationalitet på befolkningernes vegne. Vi kan også se, at når selve det, der skulle gøre livet levende, bliver sat under mistanke for at føre til døden, så er det netop i kraft af, at epidemi-bekæmpelsens historie har udfoldet en række modeller for styring. Modeller, der nu kan foreslås vores egen intendanturmyndighed hver især. Epidemiernes pres har lært os at styre hinanden. Hvis vor tid er i en stemning af pest, så består den i, at disse strategier for styring forventes applikeret af os selv på vores egen livsførelse for vores egen skyld.

Referencer:

Agamben, Giorgio (2003): *Statodi eccezione. Homo sacer, 2., 1.* Torino: Bollati Boringhieri, 2003.

Boccacio, Giovanni (1353): Giovanni Boccacio *Decamerone. Boccacio IV in I Classici Monadori*, Firenze: Monadori, 1976.

Bollet, Alfred Jay (2004): *Plagues and Poxes. The Impact of Human History on Epidemic Diseases*. New York: Demos, 2004.

Camus, Albert (1947): *La Peste*, Paris: Gallimard, 1947.

Fogh Jensen, Anders (2003): „Indledning“ til Foucault, Michel: *Galskabens historie*. Frederiksberg: Det Lille Forlag, 2003, s.7-21.

Fogh Jensen, Anders (2002): „Indledning“ til Foucault, Michel: *Overvågning og straf*, Frederiksberg: Det Lille Forlag, 2002, s.7-14.

Fogh Jensen, Anders (2005): *Mellem ting. Foucaults filosofi*. Frederiksberg: Det Lille Forlag, 2005.

Fogh Jensen, Anders (2001): *Metaforens magt. Fantasiens fostre og fornuftens fødsler*. Århus: Modtryk, 2001.

Fogh Jensen, Anders (2009): *Projektsamfundet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2009.

Foucault, Michel (1975): *Les Anormaux. Cours au Collège de France. 1974-1975*. Paris: Seuil/Gallimard, 1999.

Foucault, Michel (1961) *Histoire de la folie à l'âge classique*, Paris: Gallimard 1976.
Oprindeligt *Folie et dé raison. Histoire de la folie à l'âge classique*.

Foucault, Michel (1976): „*Il faut défendre la société*“. *Cours au Collège de France 1976*. Paris: Seuil/Gallimard, 1997.

Foucault, Michel (1978): „L'incorporation de l'hôpital dans latechnologie moderne“ in *Ditset écrits 1954-1984*. Paris: Gallimard, 1994, bd. III, s.508-521.

Foucault, Michel (1977): „Nous nous sentions comme une saleespèce“ in *Dits etécrits 1954-1984*.Paris: Gallimard, 1994, bd. III, s. 415-418.

Foucault, Michel (1978): *Sécurité, territoire, population. Cours au Collège de France 1977-78*.Paris: Seuil/Gallimard, 2004.

Foucault, Michel (1975) *Surveilleret punir. Naissance de la prison*.Paris: Gallimard 1975. Den mest tilgængelige udgave er Collection Tel, Paris: Gallimard, 1975. Sidenumrene er ikke identiske med originaludgaven. Der henvises til sidstnævnte med'(col.tel.)'

Foucault, Michel (1977): „La torture, c'est la raison“ in: *Dits et écrits 1954-1984*. Paris: Gallimard, 1994, bd.III s.390-398.

Fouchard, Jan, Bent Hansen og Henning Mikkelsen (2005): *Bøssepesten*. Kbh.:

Borgen, 2005.

Hardt, Michael og Antonio Negri (2004): *Multitude*. New York, N.Y.: Penguin, 2004.

Lindberg, Anders (1992): „Vad är en epidemi?“ i: Birgitta Evengård (red.): *Epidemiernas historia och framtid*. Stockholm: Natur och Kultur, 1992, s. 31-36.

McNeil, William H. (1976): *Plagues and Peoples*. Oxford: Blackwell, 1976.

Orwell, George (1949): *Nineteen Eighty-Four*, London: Secker and Warburg, 1949.

Ritter, Joachim (red.) (1989): *Historisches Wörterbuch der Philosophie*, Basel 1971-1989.

Rougement, Denis de (1938): *L'amour et l'occident*, Paris: Plon, 1972.

Ruffié, J. og J.-C. Sournia (1984): *Les Épidémies dans l'histoire de l'homme*. Paris: Flammarion, 1984.

Saluzzo, Jean-Francois (2004): *Des hommes et des germes*. Paris: PUF, 2004.

Saluzzo, Jean-Francois (2002): *La Guerre contre les virus*. Paris: Plon, 2002.

Schmidt, Lars-Henrik og Jens Erik Kristensen (1986): *Lys, luft og renlighed*. Kbh.: Akademisk Forlag, 2004.

Watts, Sheldon (1997): *Epidemics and History*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1997.

Search Here

Temaer

Temaer

Select Category

Seneste artikler

Enøjet teknologisk optimisme: En virkelighedsflugt

Idéen om det normale menneske

Oprøret fra midten

Massen gives et menneskeligt ansigt

Paneldebat om forskningsformidling og dannelse